

הדף היומי בבלי: מסכת בבא בתרא דף ל"ב
הדף היומי בהלכה: סימן ר"ב מסעיף ג' עד אמצע סעיף ד' 'ואם שתאו'
המוסר היומי: אהבת חסד חלק ג' פרק ג' 'עוד איתא בשו"ע' עד פרק ד'

לוח
לימוד
יומי:

תזהר שלא תגזל את הקב"ה ח"ו

אביו אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר: 'הלא הוא אביך קנך', ואין אמו אלא כנסת ישראל, שנאמר: 'שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך'."

שהרי אמרה התורה "לה' הארץ ומלואה" (תהלים כד, א) וגם "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם", ושני המקראות הללו אינם סותרים זה את זה, כי אם עוסקים כל אחד בזמן אחר: לפני הברכה "לה' הארץ ומלואה" והכל שייך לבורא יתברך, ואילו לאחר שאדם ברך הוא מקבל רשות להשתמש בעולם הזה, ולכן "והארץ נתן לבני אדם".

לפיכך - מסביר ה"אור החיים" - מצוה התורה את האדם "לא תעשק את רעך": 'רעך' הוא הקב"ה, שאסור לך לעשוק אותו, על ידי הנאה מן העולם הזה ללא ברכה.

אולם, ישנו שינוי בלשון שבו נוקט הכתוב בפסוק זה "לא תעשק" והלשון שאותה מביאה הגמרא "לא תגזול" - מדוע?

מבאר ה"אור החיים" שעושק, פרושו: גזלה לאחרים, וכוונת הדברים היא שכאשר אדם ממעט במצוה שהיה צריך לעשותה, הריהו גורם רעה לכלל ישראל, וזאת מלבד העבירה עצמה שהוא עובר כלפי המקום ברוך הוא, כלומר: כלל ישראל כולו מפסיד מכך שהוא לא ברך, משום שהפירות אינם מתברכים ותקלות רבות באות לעולם עקב כך.

(מתוך 'ומתוק האור')

בימים אלו שהתחלנו ללמוד בסדר 'הדף היומי בהלכה' הלכות ברכות הנהנין, חובה עלינו לדעת ולהתחזק בפירוש הנפלא של האור החיים הקדוש באיסור "לא תעשק את רעך"

בין כל הצווים שמונה התורה בין אדם לחברו, נאמר גם לאו זה, "לא תעשק את רעך" (יט, יג) האוסר לעשוק את הרע, ומבאר ה"אור החיים" הקדוש שמלבד פשט הדברים, בפסוק זה ישנו באור נוסף על דרך הרמז:

הגזול מן הקב"ה על ידי הנאה בלא ברכה

הכנוי 'רע' אינו מתייחס רק לחבר, אלא יש בו רמז לקב"ה, כמו שאומרים חז"ל (שבת לא ע"א), שהלל יסד את התורה על כלל אחד, שאותו אמר לגר "דעלך סני לחברך לא תעביד".

מיהו אותו רע, שמה ששנוי עליך אין לעשות לו?

רש"י מפרש שזהו הקב"ה, שנאמר (משלי כז): 'רעך ורע אביך אל תעזב', זה הקב"ה, אל תעבור על דבריו, כפי שעליך שנוי שחברך עובר על דבריו.

גם הפסוק (משלי כח) "גזול אביו ואמו" נדרש בחז"ל (ברכות לה) באותו אופן, ועוסק במי שנהנה מן העולם הזה בלא ברכה: "אמר רבי חנינא בר פפא כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גזול להקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל, שנאמר (משלי כא) 'גזול אביו ואמו ואומר אין-פשע חבר הוא לאיש משחית', ואין

אתה אוכל גרעין של פרי בנפרד - מה תברך עליו?

גרעיני פירות העץ שיש הנאה באכילתם - לדעת רוב הפוסקים והשולחן ערוך, ברכתם 'העץ', משום שהם חלק מהפרי. ולדעת פוסקים רבים ברכתם 'האדמה', משום שאינם נחשבים כפרי העץ, ודבר הנאכל הצומח על העץ ואינו נחשב כפרי העץ, ברכתו 'האדמה'. ואם אוכל את הפרי ולאחריו את הגרעין, לכל הדעות נפטר הגרעין בברכת 'העץ' שברך על הפרי, משום שהוא טפל לפרי. ויש מהפוסקים שצייד שכל גרעין שיש בו לחות וראוי למוצצו, ברכתו 'העץ'. וגרעין מר שאינו ראוי לאכילה אף בשעת הדחק - אין לברך עליו כלל; ואם הכשירוהו לאכילה, ברכתו 'שהכל'. [שו"ע ג ומשנ"ב יב, כג, כד וכה; ביאורים ומוספים דרשו, 29-30]

מה מברכים על 'גרעינים לבנים'?

גרעיני דלעת ('לבנים') וגרעיני אבטיח קלויים הנמכרים בפני עצמם - ברכתם 'האדמה', כיון שהם מזן מיוחד הנזרע עבורם; אך גרעינים שהוציאום בבית מדלעת ואבטיח, וייבשום והכשירו לאכילה - ברכתם 'שהכל', שהרי לא היו ראויים לאכילה לפני הייבוש (ראה לעיל). ובדיעבד, בכל מקרה שברך על גרעיני דלעת ואבטיח 'האדמה', יצא ידי חובה. וגרעיני חמניות - דינם שונה משאר הגרעינים, כיון שאין בחמניה פרי מלבד גרעינים אלו והם עיקר הפרי; ואף שאחוזים רבים מהחמניות מיועדים לשמן, אין חשיבות הגרעינים פחותה בשל כך, וברכתם תמיד 'האדמה'. [שעה"צ כו; ביאורים ומוספים דרשו, 31]

האם מברכים על שתיית שמן קנולה?

שמן זית - ראוי לברך עליו "בורא פרי העץ", אך בהיות שבשתייתו בפני עצמו הוא מזיק לגוף, אין לברך עליו ברכה זו; וכיון שאין הנאה בשתייתו, אין לברך עליו אפילו 'שהכל'. ושמן סויה, שמן קנולה וכיוצא בהם - יש שכתב שברכתם 'שהכל', ויש שהסתפק שמא דינם כשמן זית. ושמן זית שבזמננו שמוציאים ממנו את החמיצות המזיקה - כתבו הפוסקים שלא השתנה דינו. ויש מהראשונים שסובר שיש הנאה כלשהי בשתיית שמן ולכן צריך לברך 'שהכל'; ויש שכתב כי אף שאין הלכה כן, ראוי לפטור את השמן בברכת 'שהכל' על מאכל אחר; וכל שכן בזמננו, שהשמן אינו מזיק כבעבר. [שו"ע ד, ומשנ"ב כז; ביאורים ומוספים דרשו, 32]

אתמול למדנו

- פרי שברכתו 'העץ', ולא נגמר גידולו אך הוא ראוי לאכילה - לדעת השולחן ערוך והרמ"א ברכתו 'העץ', ויש אומרים שעד שהפרי יגיע ל'עונת המעשרות', ברכתו 'האדמה'.
- כאמור, לדעת השולחן ערוך והרמ"א ניתן לברך 'העץ' על פרי אף בתחילת גידולו; אך אף לדעתם, על ענבים אין לברך 'העץ' עד שיגיעו לגודל שבו ניתן להפיק מהם יין.
- כאמור, לדעת השולחן ערוך והרמ"א ניתן לברך 'העץ' על רוב הפירות אף בתחילת גידולם; אך אף לדעתם, אם הפרי אינו ראוי לאכילה אף בשעת הדחק, והכשירוהו לאכילה - ברכתו 'שהכל'.

מחר נלמד

- מה מברכים על מרקחת של קליפת אתרוג?
- מה מברכים על קליפות הדורים מסוכרות?
- מה מברכים על הלימון?